FEDERALE ADVIESRAAD VAN OUDEREN
Advies 2026/007

De Federale Adviesraad voor ouderen (FAVO), opgericht bij de wet van 8 maart 2007 tot oprichting van een FAVO waarvan de leden worden benoemd bij koninklijk besluit van 7 juli 2017, heeft tot taak om op eigen initiatief of op verzoek van de Federale Regering of een Wetgevende Kamer, adviezen over aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de federale overheid vallen op het gebied van pensioenen, gelijke kansen, sociale integratie en de bestrijding van ongelijkheid, toegankelijkheid van de gezondheidszorg en mobiliteit.
Overeenkomstig artikel 3 § 3, 1 ° van voormelde wet van 8 maart 2007 brengt de FAVO het volgende advies uit:

ADVIES VAN DE FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN BETREFFENDE De vraag naar structurele maatregelen om kwetsbare mensen beter te beschermen tijdens een hittegolf en om oversterfte te voorkomen.

Tijdens de hittegolf eind juni 2026 kende ons land de hoogste oversterfte in Europa. Door de aanhoudende hitte werden meer dan 2.000 extra sterfgevallen geregistreerd. Ook tussen 4 en 17 juli registreerde Sciensano 535 extra sterfgevallen terwijl tijdens de derde hittegolf in augustus een oversterfte van 365 geregistreerd werd. In totaal heeft de hitte de voorbije zomer gezorgd voor 2.935 extra overlijdens.
Verwacht wordt dat de gevolgen van de hittegolven ook in het najaar nog voor oversterfte zal zorgen. Kwetsbare mensen zijn immers verzwakt en minder weerbaar voor virussen.

Er is een merkwaardig verschil tussen het noorden en het zuiden van het land. Tijdens de eerste hittegolf steeg het aantal sterfgevallen in Wallonië met 78,2%, 65,6% in Brussel ten opzichte van het gemiddelde aantal sterfgevallen in dezelfde periode. In Vlaanderen werden ‘maar’ 31% meer sterfgevallen geregistreerd.

Tijdens het dodelijke weekend eind juni waren de ozonconcentraties in Wallonië hoger dan in de rest van België, omdat het epicentrum van de hittegolf in Frankrijk lag. Van ozon is bekend dat het ademhalings- en hart- en vaatziekten verergert. De blootstelling bereikte een piek vlak voor en aan het begin van dit dodelijke weekend.

"Maar de verschillen in ozonconcentraties zijn te klein om de significant hogere sterfte in Wallonië volledig te verklaren", legt Frans Fierens van de Interregionale Cel voor het Milieu (IRCEL) uit. Sociaaleconomische verschillen spelen een belangrijke rol. Een hittegolf is minder dodelijk voor een hoogopgeleid, gezond persoon die met een gezin woont dan voor een alleenstaande, laaggeschoolde persoon met onderliggende gezondheidsproblemen.

De cijfers van de oversterfte tonen ook dat niet alleen mensen in woonzorgcentra en ziekenhuizen overleden zijn. Ook mensen die thuis wonen stierven aan de gevolgen van hittestress.

Niet iedereen heeft het geluk om in de schaduw van een boom in de eigen tuin te kunnen afkoelen. Het zijn de meest kwetsbaren die het zwaarst getroffen worden.

De overheid heeft deze crisis onderschat en het probleem weggewuifd met uitspraken als "gebruik je gezond verstand". Of erger nog: "het zijn toch alleen maar ouderen die eraan doodgaan..."

De hittegolf is geen onverwacht natuurverschijnsel, maar een dreigende gezondheidscrisis die de komende jaren steeds vaker zal voorkomen.

Klimaatverandering is geen theoretisch probleem, maar een directe bedreiging voor onze volksgezondheid, die leidt tot een overbelasting van de gezondheidszorg: meer hitteberoertes, acute hart- en longproblemen, verergerde allergieën en psychische crises. Zorgverleners worden gedwongen routinematige zorg uit te stellen, waardoor de druk en het risico op fouten toenemen.

Sinds de jaren 70 publiceren wetenschappers duidelijke rapporten over de gezondheidsgevolgen gevolgen van de klimaatcrisis en stellen ze oplossingen voor om de opwarming te beperken en burgers te beschermen. Maar het beleid blijft steken in werkgroepen, pilootprojecten, conferenties en nieuwsbrieven. Het leidt zelden tot concrete acties.

FAVO is zich ervan bewust dat bij het ontwikkelen van een beleid om hittegolven te bestrijden alle overheidsniveaus zijn betrokken.

De bijeenkomst van de Interministeriële Conferentie Gezondheid zal zich in september, buigen over de oversterfte tijdens de voorbije zomer.

De FAVO roept op tot de implementatie van concrete maatregelen, zowel op korte als op lange termijn, om oversterfte door grote hitte in de toekomst te vermijden.

De FAVO verzoekt de Interministeriële Conferentie Gezondheid om:

- een gedetailleerder en geïntegreerd hittegolfplan te ontwikkelen, gebaseerd op de recente WHO-richtlijnen getiteld "Heat-Health Action Plans 2026". Deze richtlijnen pleiten voor een alomvattende aanpak gericht op een betere coördinatie van gezondheidszorg, sociale bescherming, infrastructuur, werkgelegenheid, onderwijs, kinderopvang, lokaal bestuur en noodhulpzones.
- Het plan mag niet beperkt blijven tot crisismaatregelen. Zo worden de plannen van nieuwe gebouwen onderworpen aan een Klimaat impactanalyse. Bindende bouw- en renovatienormen, moeten ervoor zorgen dat de gebouwen van de toekomst beter gekoeld kunnen worden. De bestaande gebouwen waar kwetsbare mensen worden opgevangen zoals ziekenhuizen en woonzorgcentra krijgen steun voor de uitvoering van een plan dat verkoeling garandeert, buitenzonnewering, airco….

Bij de aanleg van het openbaar domein moeten meer bomen, groene ruimten en waterpartijen zorgen voor verkoeling. Dit is vooral belangrijk in de steden om het beton-hitte effect te compenseren. Natuur- en bosgebieden moeten worden beter beschermd om branden te voorkomen. Immers ook die branden hebben aanzienlijke gevolgen voor de gezondheid met name ademhalings- en allergische aandoeningen.

- De gemeentes bieden via hun energieloket advies om woningen beter te isoleren tegen de koude en zo de energiefactuur te verminderen. Het energieloket geeft voortaan ook advies over het verkoelen van woningen. Kleine ingrepen zoals, jaloezieën of raamfolie, rolluiken of zonneschermen voorkomen dat zonlicht het glas bereikt. Een schaduwdoek of -zeil aan de buitenkant van de ramen kan ook helpen. Een airco biedt verkoeling, maar verhoogt wel de energierekening.

Uit de evaluatie van de hittegolf van deze zomer, is duidelijk gebleken dat het simpelweg aansporen van de bevolking om af te koelen, voldoende te drinken en te rusten onvoldoende is.
We moeten investeren in een meer gestructureerde en gecoördineerde aanpak om mensen te beschermen tegen de gevolgen van extreme hitte.

De FAVO vraagt de interministeriële conferentie om duidelijke afspraken te maken tussen de verschillende bestuursniveaus over een concrete en overkoepelende aanpak.

De FAVO wil dat elke (deel) gemeente een inventaris maakt van gebouwen waar inwoners verkoeling kunnen vinden. Die lijst wordt nu al gepubliceerd en tijdens elke hittegolf extra gecommuniceerd en bijgewerkt, zodat alle inwoners toegang hebben tot gekoelde ruimtes.

De FAVO vraagt om een speciaal oproepnummer te activeren tijdens periodes van grote hitte. Dit is geen overbodige luxe en vermindert de druk op de noodlijn 112. Dit centrale nummer stuurt verzoeken door naar de gemeente van de beller. De gemeente organiseert vervolgens een responssysteem en stuurt een team naar de locatie om hulp te bieden.
Tijdens de laatste hittegolf investeerden verschillende gemeenten reeds in een plan om proactief contact op te nemen met kwetsbare personen om tijdig te kunnen ingrijpen.

De FAVO vraagt dat gemeenten kwetsbare inwoners, mensen die extra aandacht nodig hebben in geval van een hittegolf in kaart brengen. Kwetsbare personen die alleen wonen kunnen zich op deze lijst aanmelden, maar ook huisartsen, thuiszorgmedewerkers, buren, buurtwachten, enz. *(postbodes en conciërges van appartement blokken, Actie "buren" met een contactpersoon,..)* kunnen hen melden. Tijdens de hittegolf zal de gemeente extra proactieve monitoring organiseren en, indien nodig, verdere aanvullende maatregelen nemen, personen begeleiden naar gekoelde ruimtes....

Tot slot, de klimaatverstoring beperkt zich niet tot frequentere en intensere hittegolven. Ook de kans op perioden van extreme kou of overstromingen wordt groter.

De FAVO adviseert om bij het uitwerken van hitteplannen ook de mogelijkheid te voorzien de plannen te activeren bij andere extreme weersomstandigheden die een bedreiging kunnen zijn voor de gezondheid van kwetsbare mensen.

herman fonck

De voorzitter,
Herman Fonck

De ondervoorzitter,
Daniel Van Daele